

Muzeumi értesítő.

Őskőkori szigony Meritőpusztáról.

GRÓF PAPPENHEIMSÁNDOR adományából ritka őskőkori lelettel gazdagodott a székesfehérvári muzeum, mely első hiteles régészeti lelete Fejér megyének a paleolit időszakból. Ez a lelet archeológiában harpunának nevezett csontszigony. Hossza 15·7 cm. Alakja kissé ívelt és egyik oldalán három lefelé irányuló fogszerű nyulványt, u. n. szakált visel, felső vége hegyesedő, az alsó kiszélesedik és kerek lyuk van rajta. A Magyar Történelmi Muzeum őskőkori szaktudósának, Dr. Hillebrand Jenőnek megállapítása szerint „a szóban forgó csontszigony egyelőre páratlanul áll hazánk régészeti leletei között úgy chronologiai, mint tipologiai szempontból.“ Kora a paleolit-korszak késő magdaleni periodusa, geologiailag a jégkorszaknak (diluvium) a jelenkorral érintkező időszaka. (L. melléklet I. tábla 2. kép.)

Tekintettel a lelet igen nagy jelentőségére a Magy. Tört. Muzeum főigazgatósága felkérte a Székesfehérvári Muzeumot, hogy annak lelőköri körülményeit véglegesen tisztázzni lehessen, kutasson az esetleg ott még várható kisérő leletek után. E felkérésnek Marosi Arnold és Dormuth Árpád okt. 8-án igyekeztek megfelelni. Kutatásukban irányadó volt gróf Pappenheim Sándor szives tudósítása, hogy a szigonyt Sági Imre, Csór határában fekvő Alsó-Meritő-pusztá gazdája juttatta hozzá. Őt kellett tehát felkeresni. Bemondása szerint a leletet a tél folyamán tőzegrányászás közben találta 1·80 m. mélységben a tőzegréteg alatt fekvő homokréteg felületén. A lelőhelyet is megmutatta, amely az Alsómeritőpusztához tartozó Sárrétnek a vasutvonalától délre fekvő területén fekszik. Rajta kívül semmi egyéb lelet nem fordult elő, ami érthető is, mert e terület az ősidőben teljesen vízborította terület volt és valószínű halászat közben vesztette el egykori tulajdonosa.

Csór községben, Közép- és Felső-Meritő pusztán, Nádasdladányban kutattunk adatok után, hátha valami nyomára akadnánk a harpunával kapcsolatba hozható őskőkori telepnek, de eredmény nélkül. Csak a csiszolt kőkorszakra vonatkozólag kaptunk szóbeli adatokat a Sárréten talált agancs- és kőeszközök alakjában. A nádasdladányi Hangya-üzlet vezetője, Reiter Ferenc át is adott a muzeum számára egy darab szerpentinből készült,

szép lyukas kőbaltát, találták 1934-ben gróf Nádasdy új tőzegtelepén.

A meritőpusztai harpuna jelentőségének megértésére érdekes tudnunk, hogy Hillebrand Jenő most megjelent munkája szerint (Magyarország őskőkora, Arch. Hungarica XVII. k.) Magyarország területéről eddig négy harpuna ismeretes. Egy a pilisszántói kőfülkéből (l. m. 17. l. IV. t. 12), három a Bánhida melletti Szelim barlangból (l. m. 26. l. V. t. 10—12). Ezek azonban mind tipustalan, kezdetleges formák, első kísérletei a szigony kialakulásának. Hozzájuk képest a mi harpunánk tökéletes alkotás, melyhez hasonlók Franciaországból ismeretesek, de kidolgozásban mindezeknél is fejlettebb típus. Értékét az is emeli, hogy a paleolit lelőhelyek száma Magyarország területén 24, a legújabb szegedi felfedezéssel összesen 25. A meritőpusztai lelettel e szám 26-ra emelkedett. Ezek közül a Dunántúl területére 10 esik. Fejér megyében kettő van: az egyik a csákvári Eszterházy-barlang, a másik Alsómeritőpuszta, melyek mind őskőkori lelőhelyek a paleolitikum világirodalmában is ismertté teszik vármegyénk nevét.

Marosi Arnold.

Gyűjtés és próbaásatás Kisapostagon.

A kisapostagi bronzkori temetőről már egy alkalommal megemlékeztünk (Szfvári Szemle, 1934, 46. l.). Azóta egy kisebb vétellel (Lt. sz. 9401—9421), 1935 március havában pedig a helyszínen végzett gyűjtéssel és próbaásatással gyarapodott állományunk. Gyűjtésünk eredménye cserépedény és bronztárgy (Lt. sz. 9560—92, 9608—14), a próbaásatás pedig 19 urnasír feltárással gazdagította ismereteinket. A leletek összegyűjtésében és az ásatás előkészítésében Gergely Béla, állami tanító volt nagy segítségünkre, aki mintegy őrszeme a muzeumnak, ott ahová egyéb kutatók is rávetik magukat. Így Kisapostagon 1934 folyamán a szegedi egyetem archeológiai intézete végzett kutatást anélkül, hogy az érdekelte Székesfehérvári Muzeummal ezt előzőleg megtárgyalta volna.¹⁾ Ma már a vall.- és közoktatásügyi miniszteriumnak a közgyűjteményekre vonatkozólag kiadott rendelete útját állja az ilyen idegen beavatkozásnak. Ennek értelmében Fejér vármegye területén a Nemzeti Muzeum keretébe tartozó közgyűjteményeken kívül egyedül a Székesfehérvári Muzeum ásathat, más csak az ő engedélyével.

*2. kép. Őskőkori csontszigony
Alsómerítő pusztáról.*